

29 § va-lagen

En fastighetsägare har inte ansetts berättigad till skadeersättning när dagvatten i samband med kraftigt regn på grund av felkopplad spillvattenservis trängde in i bostadsutrymmen, eftersom adekvat orsakssamband inte förelegat mellan huvudmannens agerande och översvämningsskadorna. Även fråga om dagvattennätets dimensionering.

G S och A S äger tillsammans fastigheten B 151:15 i Göteborgs kommun. Fastigheten ligger inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning och är sedan slutet av 1970-talet ansluten till ren-, spill- och dagvatten. På fastigheten finns en villa i 1 ½ plan utan källare samt ett vidbyggt garage. I bottenvåningen finns tre rum och kök, toalett och tvättstuga. På övervåningen finns fyra rum och ett badrum. I tvättstugan finns en golvbrunn. Garaget har inga va-installationer. Ren- och spillvatten är anslutet i gatan. Takvatten och dränvatten leds till en samlingsbrunn 5 meter från tomtgränsen. Vidare finns det en brunn mitt på tomten som tar emot regnvattnet från den hårdgjorda ytan. Dagvattnet leds sedan till dagvattennätet. Några ändringar har inte skett i fastighetens installationer sedan huset byggdes. Kommunens ledningsnät är ett duplikatsystem med stickledningar till varje fastighet och förbindelsepunkt 0,5 meter utanför respektive fastighets tomtgräns. Ledningsnätet anlades år 1976 i samband med att området bebyggdes. Ifrågavarande fastighet anslöts någon gång under åren 1977 – 78.

En felkoppling skedde i samband med fastighetens anslutning till kommunens servis för spill- och dagvatten, vilken ledde till att fastighetens dagvatten anslöts till spillvattenavloppet och fastighetens spillvatten anslöts till dagvattenavloppet, och att felkopplingarna avhjälpes i juni 1997. Ytterligare fem fastigheter utefter Dammgårdsgatan var felkopplade under i stor sett samma tid som sökandenas och för tre av dessa har felkopplingen rättats till.

G S och A S yrkade, som de slutligt bestämt sin talan, att kommunen är skyldig att ersätta dem med 1 490 450 kr jämte ränta.

Kommunen bestred yrkandena.

G S och A S: I samband med att de förvärvade fastigheten gjorde de en ordentlig undersökning och då förelåg inga fel som kunde iakttas. Första indikationen på att något inte stämde inträffade under sommaren 1991. I samband med att de återvände från en semester fann de slamrester i tvättstugan, dålig lukt och vidare att ett brunnslock låg ca fyra meter från en brunn som samlar upp dagvatten. De rengjorde tvättstugan och satte tillbaka brunnslocket, men i övrigt vidtog de inga åtgärder med anledning av det inträffade. Den 16 juli 1995 drabbades emellertid deras villa av en översvämning i samband med kraftigt regn, enligt SMHI föll det 52 mm regn den dagen. G S iakttog hur vatten sprutade upp ur samlingsbrunnen på tomten och hur locket lyftes bort. Strax därpå blev han av sin son uppmärksam på att det bubblade i toaletten och att blandat dag- och spillvatten trängde upp i tvättstugans golvbrunn. Vattnet översvämde hela

tvättstugan samt delar av intilliggande kök och kontorsrum. Skadorna anmäldes till va-verket och till sökandenas försäkringsbolag. Försäkringsbolaget ansåg dock att skadan berodde på ett stopp i kommunens spillvattenledning och lämnade ersättning med 13 487 kr avseende reparation av ytskikt i tvättstuga och kök samt mindre vvs- och snickeriarbeten. Vid senare besiktning utförd av J.A. Fukt & Mögelteknik, framkom det att huset fått fukt- och mögelskador i betydligt större omfattning än vad som försäkringsbolaget tidigare konstaterat. Vid en kontroll av ledningarna i oktober månad 1996 visade det sig att en felkoppling skett vid anslutningspunkterna, och detta hade givit till resultat att dagvatten gick ut i spillvattenledningarna och spillvatten i dagvattenledningarna. Kommunen utförde en omkoppling av ledningarna i juni 1997 så att det numera föreligger en riktig anslutning av fastighetens spill- och dagvattenledningar. Felkopplingen antogs först vara skälet till den inträffade översvämningen, men G S kunde, även efter det att anslutningarna kopplats om, iaktta hur dagvattenbrunnen på tomten fylldes till brädden vid regn. Sökandena lät därför utföra en undersökning av dimensioneringen av dagvattenavrinningen, och undersökningen redovisades i en rapport av [REDACTED]. Rapporten visade på en underdimensionering för avledningen av dagvattnet. Orsaken till översvämningen den 16 juli 1995 och skadorna på fastigheten är alltså att kommunens ledningssystem för området är underdimensionerat och detta med hänsyn till den extra belastning som tillkommit i och med utbyggnad av ytterligare tre fastigheter, vilka belastar samma dagvatteninstallationer i gatan som sökandenas. Den sista utbyggnaden, bygget av en kyrka uppe vid Dammgårdsgatans vändplats, färdigställdes år 1991. Till kyrkan hör en asfalterad parkering. Det faktum att återtryck med översvämningar skedde efter utbyggnaden i området visar att det föreligger en underdimensionering. Underdimensioneringen innebär också att det skyfallsliknande regnet i juli 1995 inte är den enda orsaken till skadorna utan underdimensioneringen har framkallat att fastighetens ledningssystem och dräneringssystem under mycket lång tid fått stora påfrestningar genom återflöde på grund av underdimensioneringen. Med anledning av rapporten från [REDACTED] togs förnyad kontakt med va-verket som under hösten 1997 utredde möjligheten att frikoppla sökandenas fastighet och ett antal andra fastigheter från Dammgårdsgatans dagvattenledning och istället ansluta fastigheterna till dagvattenledningen som löper i diket längs motorväg E 6. Omlägningsarbetena genomfördes på kommunens bekostnad i maj 1998 liksom en förstärkt dimensionering av bräddavloppet från 300 till 500 mm. Kommunens agerande bekräftar att man ansåg det fanns va-tekniska skäl för att förbättra avrinningen av dagvatten. Efter åtgärderna med omkoppling av servisledningarna, frikopplingen från dagvattenledningen i Dammgårdsgatan och förstärkningen av bräddavloppet har ledningssystemet fungerat tillfredsställande. Skadorna i villan kvarstår dock. Fukt- och mögelskadorna har medfört en allvarlig försämring av boendemiljön genom mycket elak mögellukt och allergiframkallande förhållanden. Omfattande reparationer krävs och enligt inhämtat anbud från HR Bygg, uppräknad med fyra procent på grund av den tid som förflutit sedan anbudet avgavs och frånräknat beloppen för yttre sanering, uppgår kostnaderna för att återställa byggnaden, jämte kostnader för ersättningsbostad för familjen S under reparationstiden, till fordrat belopp.

Kommunen anförde: Fastigheten är ansluten genom ett s.k. duplikatsystem, dvs. dagvatten och spillvatten avleds genom separata ledningar. I den utsträck-

ning fastigheten drabbats av skador hänförliga till va-systemet beror skadorna på felkopplingen mellan dag- och spillvattenledningarna och inte på någon underdimensionering. Hela den allmänna anläggningen i området är dimensionerad och utformad i enlighet med VAV P28, vilka anvisningar är tillämpliga i målet. Några påstådda dämningar i dagvattenledningarna har aldrig orsakat skador på fastigheten. Av vidtagen dimensioneringsutredning framgår att dagvattenledningen förmår avleda högre flöden än vad som följer av VAV P28. I händelse av att det uppkommer regn av sådan intensitet att dagvattensystemet ändå inte förmår att avleda vattenmängderna, framkallar detta under normala betingelser inte till någon skada på fastigheten. Den enda effekt som uppkommer är att dagvattnet stannar i fastighetens dränering till dess nivåerna i dagvattensystemet sjunker, varefter dagvatten avleds på ordinarie sätt. Det torde t.o.m. vara så att den påstådda underdimensioneringen närmast saknar betydelse för angivna skadors uppkomst. Felkopplingen var alltså i förevarande fall en nödvändig förutsättning för att sökandens fastighet skulle drabbas av uppgivna skador. Om inte felkopplingen hade förelegat, hade uppdämningen av dagvattensystemet ej lett till uppträngning i golvbrunnen. Sedan Va-verket genomfört färgningsprover kunde man konstatera att fastighetens servisledningar varit felaktigt anslutna till de allmänna ledningarna. För att få slutgiltigt bekräftat hur fastighetens servisledningar anslutits, lät va-verket i juni 1997 gräva fram de allmänna ledningarna utanför fastigheten och frilade de fysiska förbindelsepunkterna för spill- och dagvatten. Det bekräftades då att fastighetens servisledningar var felkopplade på det sätt som konstaterades i samband med färgningsproverna och att de allmänna ledningarna var förlagda med det inbördes förhållande som framgår av planritningen. Att dagvattenavledningen i maj 1998 leddes till diket mot E 6:an var för att tillgodose önskemål från sökandena. Något egentligt skäl med hänsyn till dimensioneringen fanns inte. Dämning och översvämningar i dräneringssystemet, som sökandena påstått, kan rimligen endast ha förekommit mellan omkopplingen och ändringen av förbindelsepunkten, dvs. mellan juni 1997 och maj 1998 och vid denna tid var fastigheten redan skadad enligt det besiktningsprotokoll från 1996 som sökandena har åberopat. I fråga om fordrad ersättning kan kommunen över huvud taget inte vitsorda att det föreligger ett orsakssamband mellan vatteninträngningen den 16 juli 1995 och de skador som sökandena yrkar ersättning för. För den händelse det finns ett orsakssamband saknas ett tillräckligt underlag för att bedöma omfattningen av de skador som har uppstått. Något belopp kan därför inte vitsordas i och för sig.

Parterna åberopade skriftlig och muntlig bevisning.

Va-nämnden yttrade:

Förhöret med G S har bekräftat hans uppgifter om hur vatten i samband med det skyfallsliknande regnet den 16 juli 1995 trängde upp genom golvbrunnen i tvättstugan och att det spred sig till intilliggande utrymmen i fastigheten. Genom förhören med G S och A samt genom den övriga utredning som A genomfört får vidare anses utrett att denna översvämning i huset har förorsakat skador av uppifrån rinnande vatten - vilken skadeorsak framgår av fuktskadornas utbredning bl.a. fukten och mögeltillväxten på korksmulepappen under parketten i vardagsrummet i kombination med fuktförhållandena i bottenplattan, - och att

skadorna har haft en betydande omfattning. Det får därigenom anses klarlagt att det finns ett direkt orsakssamband mellan de stora regnmängderna den aktuella dagen och skador på fastigheten, låt vara att skadornas omfattning eller dess olika enskildheter inte kan anses helt klarlagda genom utredningen i denna del.

Dåvarande Svenska Vatten- och avloppsverksföreningen har utfärdat anvisningar om dimensionering av ledningsnät, VAV P28.

Makarna S har gjort gällande att kommunens dagvattenledning har varit underdimensionerad och att denna underdimensionering har framkallat översvämningen. Mot detta har kommunen invänt att dagvattenledningen har varit dimensionerad enligt VAV P28 för regn med en återkomsttid av ett år, vilken uppgift makarna S inte har bestritt.

Vid bedömningen av frågan om underdimensionering utgår Va-nämnden inledningsvis från att kommunens dagvattennät givetvis skall ha ett sådant utförande att nätet under normalt förekommande betingelser avleder tillrinnande vattenflöde på åsyftat sätt utan risk för inflöde i va-installation som kopplats till kommunens anläggning på rätt sätt.

Enligt 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, va-lagen, skall en sådan anläggning vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Så länge anläggningen behövs skall huvudmannen vidare underhålla densamma och i övrigt sörja för att den på ett tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål. Om skada uppkommer till följd av att anläggningen inte uppfyller dessa krav, kan huvudmannen enligt 29 § va-lagen förpliktas ersätta skadan oberoende av om något vållande ligger huvudmannen till last eller ej.

Makarna S har i fråga om underdimensionering av dagvattennätet åberopat den utredning som [REDACTED] genomfört.

Av [REDACTED] utredning och förhöret med I A framgår att enligt I A:s beräkningar hade den vid den aktuella tiden befintlig ”regnvattenledning” (ø 225 mm) utanför Dammgårdsgatan 5 inte tillräcklig kapacitet vid s.k. femårsregn med en varaktighet av tio minuter och en avrinningskoefficient på 0,6.

Göteborgs kommun har mot makarna S:s här redovisade utredning åberopat de beräkningar som J S har gjort och som har utgått från VAV P28 i fråga om vilken kapacitet dagvattenledningen skall ha för en fastighet som den förevarande. Av förhöret med J S har framgått att hans beräkningar grundar sig på att det är fråga om ett ej instängt område utom citybebyggelse och att tomterna i området understiger 1 000 kvadratmeter. Dessa uppgifter har inte ifrågasatts av motparten.

J S har i denna del vidare anfört: I enlighet med VAV P28 har han beräknat dimensioneringen för regn med en återkomsttid av ett år. Med hänsyn till områdets kupering och övriga givna förutsättningar antas då avrinningskoefficien-

ten vara 0,3 som är ett värde mellan tabellens värden 0,25 och 0,35 i VAV P28 s. 22. Det flöde som dagvattenledningen skall klara att avleda enligt VAV P28 har han beräknat så att intensiteten för Göteborg multipliceras med arean, som är 1,3 ha för det aktuella området, och avrinningskoefficienten 0,3. Uträkningen ger till resultat att dagvattenavrinningen från makarna S:s fastighet skall vara dimensionerad för att klara ett flöde av 43 liter per sekund. Ledningens lutning från S:s tomt är 8,6 promille och detta innebär att dagvattenledningen från fastigheten i verkligheten är dimensionerad för att avbörda 47 liter per sekund. Ledningen klarar alltså väl av att uppfylla kraven som följer av VAV P28. Dessutom är förhållandena på S:s fastighet sådana att även om det varit fråga om att dimensionera för högre regnmängder som "tvåårsregn" skulle vattnet stanna ca. 1,5 meter under golvet på villafastigheten på grund av den är placerad på kuperad terräng. Först vid ett "tioårsregn" skulle dagvattenbrunnarna fyllas och vatten därefter strömma ut på tomten. Detta vatten skulle dock antagligen inte tränga in i bostaden eftersom tomten sluttar. Annorlunda blir det dock om ledningarna är felkopplade, dvs. då som i detta fall dagvattnet rinner ner i spillvattenledningen. Vid sådant förhållande trängs vatten tillbaka och upp i huset med början i golvbrunnen. Detta bör kunna inträffa för den aktuella fastigheten när intensiteten i regnet motsvarar tioårsregn, och detta blir förloppet när det är fråga om ett ännu kraftigare regn som det faktiskt var fråga om i detta fall.

I fråga om huruvida dagvattenledningen varit underdimensionerad eller ej skiljer sig alltså I A:s och J S:s bedömningar. Va-nämnden noterar dock beträffande I A:s uppgifter följande. Han har utgått från att dagvattenledningen skall vara dimensionerad för ett s.k. femårsregn och ha en avrinningskoefficient på 0,6. Dessa förutsättningar avviker och ställer högre krav på dimensioneringen av dagvattenledningar än vad som följer av anvisningarna i VAV P28.

Frågan blir då om Svenska Vatten- och avloppsverksföreningens anvisningar, VAV P28, skall godtas eller ej i detta mål. Normalt anses att dimensioneringen av en avloppsanläggning kunna godtas om den följer dessa anvisningarna. Högsta domstolen har sålunda beträffande dagvattenförande avloppsledningar i avgörandet NJA 1984 s. 721 godtagit att de av VAV utarbetade anvisningarna, VAV P28, läggs till grund för bedömningen av om en va-anläggning uppfyller skäliga anspråk på säkerhet. Har en avloppsledning dimensionerats i enlighet med vad som anges i dessa anvisningar bör enligt Högsta domstolen lagens krav på denna punkt anses uppfyllda, såvida det inte i det särskilda fallet föreligger någon utredning som föranleder annan bedömning. Genom ett senare rättsfall, NJA 1991 s. 580 har emellertid va-lagens säkerhetskrav kommit att skärpas något. I fråga om dagvattenförande ledningar räcker det enligt detta avgörande inte med att gängse dimensioneringsnormer har iakttagits. I rättsfallet hänvisas till VAV:s Publikation P49, där det som godtagbar standard bl.a. anges att avloppsnät ingående i allmän va-anläggning med avseende på risk för källaröversvämning bör anordnas och skötas så att de mest utsatta fastigheterna statistiskt sett inte löper risk att drabbas av översvämningar med kortare intervall än tio år.

Va-nämnden gör i fråga om bärigheten av VAV:s anvisningar på detta mål följande bedömning. Det är här inte fråga om en byggnad med källare som har

drabbats av översvämning. Därför är enligt va-nämndens uppfattning rättsfallet NJA 1991 s. 580 av begränsat intresse i målet, särskilt som villafastighetens läge inte heller kan betecknas som utsatt när det gäller översvämningsrisk, enligt vad som har framgått av förhören med G B och J S. Nämnden finner i stället att den bedömning i fråga om VAV P28 som Högsta domstolen uttalade i 1984 års rättsfall äger giltighet vid prövningen av detta mål. Detta innebär alltså i detta mål att kraven i 12 § va-lagen får anses uppfyllda om anvisningarna i VAV P28 har följts.

Som Göteborgs kommun har hävdad, framgår av utredningen att dagvattenledningen i området har dimensionerats för regn som har en återkomsttid av ett år, och att dagvatten som kommer från fastigheten B 151:15 avleds i enlighet med detta. Därav följer att de krav på skäliga anspråk på säkerhet som följer av anvisningarna i VAV P28 har följts, vilket alltså kan sägas innebära att anläggningen inte kan anses vara bristfällig på grund av underdimensionering. Slutsatsen blir då att Göteborgs kommun inte har brutit mot föreskrifterna i 12 § va-lagen. Därmed finns inte heller förutsättningar för skadestånd enligt 29 § va-lagen. Makarna S:s talan, som bygger på att dagvattensystemet är underdimensionerat, skall därför ogillas.

Beslut 2003-02-26, BVa 18
Mål nr Va 147/00

A S och G S överklagade och yrkade att Miljööverdomstolen skulle bifalla den talan de förde vid va-nämnden.

Göteborgs kommun bestred ändring.

Miljööverdomstolen yttrade:

Som va-nämnden har påpekat skall enligt 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar en allmän va-anläggning vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet. Huvudmannen skall underhålla anläggningen och i övrigt se till att den på tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål. Om skada uppkommer till följd av att anläggningen inte uppfyller dessa krav, kan huvudmannen enligt 29 § förpliktas att ersätta skadan oberoende av om något vållande ligger huvudmannen till last eller inte.

Parterna har i Miljööverdomstolen främst uppehållit sig vid frågan om dagvattenledningen i Dammgårdsgatan varit underdimensionerad och, om så är fallet, om detta varit den direkta orsaken till översvämnningar och därav föranledda skador på makarna S:s fastighet.

Innan frågan om dimensioneringen berörs kommer Miljööverdomstolen att behandla vad utredningen i målet ger vid handen angående de skador som har drabbat fastigheten och hur skadorna har uppkommit.

Det är klarlagt att det inträffade en översvämning i huset i juli 1995 och att vatten då trängde upp ur tvättstugans golvbrunn. Vidare har G S berättat om ett

tillfälle år 1991 då familjen vid återkomst från en semesterresa iakttagit slamrester i tvättstugan. Det saknas tillräckligt stöd i utredningen för slutsatsen att dag- eller spillvatten trängt in i huset vid andra tillfällen eller på annat sätt än genom fastighetens spillvattenledningar. Miljööverdomstolen utgår således från att skadorna är en följd av de nämnda översvämningstillfällena.

Att det uppstått översvämning till följd av återtryck i fastighetens spillvattenledning är väl förenligt med det förhållandet att ledningen felaktigt varit kopplad till dagvattenledningen i gatan. Ett sådant återtryck blir med nödvändighet följden av en uppdämning i dagvattenledningen. Som Miljööverdomstolen ser det är därför felkopplingen en nödvändig förutsättning för skadan. Hade ledningarna varit rätt kopplade vid de aktuella tillfällena skulle det inte ha skett någon vatteninträngning via spillvattenledningen. Och det finns som nyss nämnts inte tillräckligt stöd för slutsatsen att skadorna uppstått på något annat sätt än genom en sådan vattenuträngning. Kommunen som huvudman för va-anläggningen ansvarar inte för felkopplingen, och kommunen har inte heller haft anledning att räkna med den felaktiga anslutningen. Det saknas alltså, med ett annat sätt att uttrycka saken, ett adekvat orsakssamband mellan kommunens agerande som huvudman för va-anläggningen och de översvämningsskador som drabbat makarna S:s fastighet.

När det gäller dimensioneringen av dagvattenledningen delar Miljööverdomstolen va-nämndens slutsats att va-anläggningen inte kan anses vara bristfällig på grund av underdimensionering.

Makarna S:s talan i huvudsaken kan mot bakgrund av det anförda inte vinna bi-fall.

Miljööverdomstolen fastställde va-nämndens avgörande.

Dom 2005-06-14
Mål nr M 2049-03